

TÁMOP-4.1.1.F-14/1/KONV-2015-0006

SZOCIOLÓGIA ALAPJAI

című digitális tananyag

Előadó: Szilágyi Tamás

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

A SZOCIOLÓGIA ELMÉLETÉNEK KIALAKULÁSA, FEJLŐDÉSE

A társadalomról és magáról az emberről már az ókori filozófusok is gondolkodtak.

A szociológia alapítói:

- Auguste Comte (1789 – 1875) francia filozófus
- Émile Durkheim (1858 – 1917) francia szociológus
- Karl Marx (1818 – 1883) német teoretikus és közgazdász
- Max Weber (1864 – 1920) német társadalomtudós

MI A SZOCIOLÓGIA?

Az ipari társadalom kezdetén kialakult modern társadalomtudomány, amely *az emberi társadalmak módszeres kutatásával foglalkozik (mintegy 200 éve alakult ki).*

Szoros kapcsolatban áll más társadalomtudományokkal, az antropológiával és történettudománnyal különösen szoros a kapcsolata.

MI A SZOCIOLÓGIA?

A szociológia által vizsgált kérdések típusai:

- Ténykérdések
- Összehasonlító kérdések
- Fejlődési kérdések
- Elméleti kérdések

Módszere

Empirikus adatgyűjtés.

Szemlélete:

Az ember életének minden jellemzőjét; életesélyeit erősen meghatározza a társadalom szerkezetében elfoglalt helyzete.

A TÁRSADALMI SZABÁLYSZERŰSÉGEK

Az emberek viselkedésében és kapcsolataiban szabályszerűségek vannak.

A társadalmi rendszereket emberi cselekedetek és kapcsolatok alkotják, amelyek egységes mintákba rendeződnek.

A szociológiai elemzésben ezért szorosan összekapcsolódnak a társadalmi reprodukció és a társadalmi struktúra, mint a társadalmi újratermelés folyamatát biztosító fogalmak.

A SZOCIOLÓGIA GYAKORLATI JELENTŐSÉGE

- A társadalmi helyzetek megítélése
- A kulturális különbségek tudatosítása
- A politikai döntések hatásainak megítélése
- Az önismeret javításával az esélyegyenlőség növelése

A SZOCIOLÓGIA GYAKORLATI JELENTŐSÉGE

Makroszociológia:

- nagyobb csoportok, szervezetek vagy társadalmi rendszerek vizsgálata.

Mikroszociológia:

- az emberi viselkedés tanulmányozása a személyes interakciók összefüggéseiben.

A KULTÚRA FOGALMA

Az adott csoport tagjai által kialakított és megőrzött értékekből, az általuk követett normákból, viselkedési mintákból, és az általuk létrehozott anyagi javakból áll.

A szociológiában a kultúra a társadalom tagjainak életmódjára utal.

AZ EMBERI KULTÚRA SOKSZÍNŰSÉGE

A szociológia előfeltevése:

minden kultúrát a maga érték- és jelképrendszerében kell értelmezni, nem szabad az etnocentrizmus hibájába esni.

A kultúráknak közös vonásaik is vannak,
ezek a kulturális univerzálék.

SZOCIALIZÁCIÓ

Azok a társadalmi folyamatok, amelyek révén a gyermekben tudatosulnak a társadalmi értékek és normák, illetve amelynek alapján kialakul énképe és önálló személyisége.

A szocializációs folyamat fiatal korban jelentős hatású, de az embert egész életében végigköveti, mert a környezeti hatások életünk minden szakaszában befolyásolják viselkedésünket.

SZOCIALIZÁCIÓS KÖZEGEK

- *A család*
- *A kortársi kapcsolatok*
- *Az iskolák*
- *A tömegkommunikációs eszközök*
- *A munka*
- *Helyi közösségek*

A SZOCIALIZÁCIÓS FOLYAMAT

A szocializációs folyamat nem az egyén szabadságának korlátozását jelenti, hanem azon képességeinek a kialakulását, amelyekkel az adott társadalmi környezetben képessé válik az önálló gondolkodásra és cselekvésre.

TÁRSAS INTERAKCIÓ

A társas tevékenységeink, amelyek során többé – kevésbé folyamatos kapcsolatba, kölcsönhatásba kerülünk egymással.

A társas interakciók vizsgálata a szociológia alapvető területe, mert a társadalmi élet számos vonatkozását megvilágítja.

AZ ÉLET MINŐSÉGE

Azon a felismerésen, hogy az embernek nemcsak anyagi szükségletei vannak, alapul az élet minősége fogalmának bevezetése a szociológiai kutatásba az 1970-es években.

Ehhez kapcsolódik a jólét és a jóllét megkülönböztetése.

AZ ÉLET MINŐSÉGÉNEK DIMENZIÓI

1. a birtoklást, vagyis az anyagi életszínvonalat
2. a szeretetet, vagyis a jó emberi kapcsolatokat
3. a létezést vagy önmegvalósítást, vagyis az egyéni élet értelmességének érzését.

EGYENLŐSÉG, ESÉLYEK EGYENLŐSÉGE

Az aktuális pozíciók egyenlősége esetén a társadalom minden tagjának az adott időszakban azonos a jövedelme, a vagyona, a lakásviszonyai stb.

Az esélyek egyenlősége azt jelenti, hogy a társadalom minden tagjának (legalább az életpályája elején) egyenlő esélye van arra, hogy jövedelem stb. szempontjából kedvező pozíciókat elérje

MÉLTÁNYOSSÁG, IGAZSÁGOSSÁG

A társadalom tagjai akkora javadalmazásban részesülnek (jövedelem, megbecsülés...) a társadalom részéről, amely arányos a társadalom érdekében végzett szolgálatukkal, a közjóhoz való hozzájárulásukkal.

Igazságosak azok az egyenlőtlenségek amelyek a társadalom minden tagja elfogadhatónak tartja.

DEVIANCIA ÉS KONFORMITÁS

Deviáns viselkedés:

az adott kultúrában általánosan elfogadott normák megszegése.

Konformista viselkedés:

az uralkodó felfogás feltétlen elfogadása, a társadalmi normákat tiszteletben tartó viselkedés.

RÉTEGZŐDÉS ÉS OSZTÁLYSZERKEZET

- Társadalmi rétegződés
- Rétegződési rendszerek
- Társadalmi mobilitás

A SZEGÉNYSÉG FAJTÁI

- Szegénység hagyományos fajtájú hátrányos helyzet
- Depriváció – valamitől való megfosztottság
- Többszörösen hátrányos helyzet
- Abszolút szegénység
- Relatív szegénység

ÚJ SZEGÉNYSÉG MEGJELENÉSE

- Szakképzetlenek
- Tartós munkanélküliek csoportja
- Krónikus betegek
- Vendégmunkások
- Etnikai szegénység
- Kisnyugdíjasok, rokkantnyugdíjasok
- Községi lakóhely
- A kivállalkozó rétegek

A szegénység az idősebb korosztályokból fokozottan a gyermekek felé tolódik.

SZERVEZETEK ÉS CSOPORTOK

- Különböző társulási formák
- Formális szervezetek
- Informális kapcsolatok, csoportok, hálózatok

A HATALOM STRUKTÚRÁI

- Állam
- Kormányzat
- Politika
- Nemzetállam
- Szuverenitás
- Állampolgárság

A HADSEREG ÉS A HATALOM

A modern hadseregek magas fokon szervezett, bürokratikus szervezetek, amelyeknek képviselői részesei a politikai hatalomnak.

A modern államok bonyolult működése nem teszi lehetővé a katonai uralmat, de a fegyvergyártó tőkéscsoportokkal együtt igen jelentős a politikaformáló hatásuk.

OKTATÁS ÉS A KULTURÁLIS ÚJRATERMELÉS

Emberi erőforrások értelmezése (P. Bourdieu szerint):

- Az ember képességei, szellemi és fizikai állapota, hasznosítható társadalmi kapcsolatai
- A társadalmi mikrokörnyezet, pl. család, munkahelyi kollektíva, csoportviszonyok stb.
- A társadalom intézményes viszonyai, pl. oktatási rendszer, egészségügy, szociális gondoskodás, szocializációs intézmények.
- A társadalmi kooperációt biztosító intézmények, mozgalmak.
- A társadalom makroszintű intézményei, amelyek a jövő lehetőségeit alakítják.
- A társadalom kultúrája, annak szocializációs folyamatai.

A JÖVEDELEM

A fizetett munkáért kapott bért, valamint a befektetések után kapott kamatot vagy osztalékot jelenti.

Az egyének, mint az emberi tőke birtokosai.

TÁRSADALMI TŐKEFORMÁK

- Gazdasági tőke
- Kulturális tőke
- Szociális tőke
- Emberi tőke

TÖMEGKOMMUNIKÁCIÓ

A modern kommunikációs eszközök az információnyújtás és szórakoztatás mellett a társadalom egyes uralkodó csoportjainak nézeteit visszhangozzák, mivel viszonylag kevés kézbe koncentrálódnak.

Információrobbanás: az egymástól igen távol élő emberek között közvetített információk, az elektronikus médiumok segítségével nagy tömegben és gyorsan terjednek.

A MUNKA ÉS A GAZDASÁGI ÉLET

Munka:

olyan szellemi és fizikai erőfeszítéssel járó tevékenység, amelynek célja emberi szükségletek kielégítése.

Munkamegosztás:

a munkafeladatok különböző foglalkozások közötti megosztása, amelyekre specializálódnak az emberek.

SZAKKÉPZETTSÉG, TUDÁS

A tudásnak a társadalmi réteghelyzetet meghatározó hatása abban áll, hogy minél nagyobb ismeretanyaggal rendelkezik valaki, annál több esély van arra, hogy a társadalomra hasson.

Az iskolai végzettség határozza meg a munka jellegét.

STÁTUSZ-INKONZISZTENCIA

Nagy társadalmi mozgások idején az egyén réteghelyzete és megbecsültsége és presztízse között nem mindig van összhang (nincs megfelelés az egyén helye és végzettsége között)

A 70-es években két típus alakul ki a társadalmi egyenlőtlenségben:

1. Az életkörülmények egyenlőtlenségei
2. Strukturális egyenlőtlenség

Köszönöm a figyelmet!